

Sygn. akt III AUa 253/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 stycznia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Beata Górską
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka (spr.) SSO del. Gabriela Horodnicka - Stelmaszczuk
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 25 stycznia 2018 r. w Szczecinie

sprawy P. T. i A. T.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o wyłączenie z ubezpieczenia społecznego rolników

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 29 grudnia 2016 r. sygn. akt VI U 1564/16

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

SSO del. Gabriela Horodnicka SSA Beata Górską SSA Barbara Białecka

- Stelmaszczuk

Sygn. akt III AUa 253/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 23 maja 2016 roku Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Rolników na podstawie art. 36 ust. 1 pkt 1 oraz art. 3a.1, 5a, 8 ust.1, 2 i 2a i art. 17 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników wobec P. T. w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego i ubezpieczenia emerytalno – rentowego - poczynając od dnia 23 września 2011 roku do 29 lutego 2016 roku oraz ustanie obowiązku opłacania składek od ww. dnia.

Odwołując się P. T. zakwestionował powyższe stanowisko i wniósł o uchylenie przedmiotowej decyzji i zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania w całości wskazując, że P. T. został objęty ubezpieczeniem społecznym rolników od dnia 06.11.2003r. z mocy ustawy jako małżonek rolnika – właściciela gospodarstwa rolnego. Zaskarżoną decyzją został on wyłączony z ubezpieczenia społecznego rolników w ww. okresie ponieważ nie dopełnił ciężących na nim obowiązków o jakich mowa w art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Wyrokiem z dnia 29 grudnia 2016 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, iż stwierdził, że nie ustało ubezpieczenie społeczne rolników P. T. za okres od 23 września 2011 roku do 29 lutego 2016 roku oraz zasądził od Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na rzecz A. T. i P. T. kwoty po 360 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony P. T. od dnia 06 listopada 2003 roku podlegał z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników, jako małżonek rolnika – właściciela gospodarstwa rolnego o powierzchni przekraczającej 1 ha przeliczeniowy i z tego tytułu opłacał należne składki.

W punkcie 1 i 2 decyzji z dnia 28.11.2003r. zawarto pouczenia o obowiązku nałożonym na rolnika informowania Kasy o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności, a nadto w przypadku podjęcia pozarolniczej działalności gospodarczej o obowiązku złożenia stosownego oświadczenia w ZUS lub KRUS.

Małżonkowie nie zawierali umów majątkowych.

Decyzjami z dnia 31.05.2006r. oraz decyzją z dnia 24.07.2007r. Prezes KRUS stwierdził, że A.T. podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników i z tego tytułu zobowiązana jest opłacać należne składki. Decyzje te zawierały pouczenia o obowiązku informowania Kasy o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności.

Od dnia 23 września 2011 roku P. T. rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej – (...) S.C. w zakresie produkcji pieców, palenisk i palników piecowych, o czym nie poinformował właściwej Placówki Terenowej KRUS.

Informacja o rozpoczęciu przez ubezpieczonego pozarolniczej działalności gospodarczej wpłynęła do systemu PT KRUS w dniu 14.04.2015r. i na tej podstawie organ rentowy wszczął postępowanie wyjaśniające.

Pismem z dnia 12 maja 2015 roku Urząd Skarbowy w S. wskazał, że P. T. figuruje w rejestrze podatników i wykazał następujące dochody:

- w 2011 roku w wysokości 62.590,38 zł, kwota należnego podatku 164,00 zł
- w 2012 roku w wysokości 415.105,85 zł, kwota należnego podatku 4.378 zł,
- w 2013 roku w wysokości 387.079,72 zł, kwota należnego podatku 301,00 zł,
- w 2014 roku w wysokości 318.999,62 zł, kwota należnego podatku 472,00 zł.

W odpowiedzi na zapytanie KRUS, pismem z dnia 10 sierpnia 2015 roku ZUS poinformował, że P. T. od 01.01.2011r. nie figurował w ewidencji osób ubezpieczonych z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej i nie opłacał z tego tytułu składek.

Z dniem 29.02.2016r. ubezpieczony zaprzestał prowadzenia działalności gospodarczej, a od dnia 01.03.2016r. przestał być współnikiem spółki cywilnej.

W oświadczeniu złożonym w KRUS w dniu 01.04.2016r. P.

T. przyznał, że prowadził działalność gospodarczą, której nie zgłosił organowi, jednakże przez cały okres opłacał składki, nie przekroczył kwoty podatku dochodowego, wobec czego wnosi o niewyłączenie jego z ubezpieczenia w KRUS.

A. T. w latach 2000 – 2015 prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą – (...) S.C. w zakresie produkcji pieców, palenisk i palników piecowych, o czym poinformowała właściwą Placówkę Terenową KRUS. Nadal podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Zaskarżoną decyzją Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego organ rentowy stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz ubezpieczenia emerytalno – rentowego dla P. T. od dnia 23 września 2011 roku do 29 lutego 2016 roku.

Zaskarżona decyzja, jak i wszelkie decyzje, pisma i pouczenia Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego kierowane były do A. T..

Na podstawie powyższych ustaleń Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie ubezpieczonego zasługiwało na uwzględnienie.

Kwestią sporną w przedmiotowej sprawie było podleganie P. T. ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie od dnia 23 września 2011 roku do 29 lutego 2016 roku.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy przyjął art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t. j. Dz. U. z 2015 r., poz. 704 ze zm.), zgodnie z którym rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu w okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności, jeżeli spełnia jednocześnie następujące warunki:

- 1) złoży w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oświadczenie o kontynuowaniu tego ubezpieczenia w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy tej działalności,
- 2) jednocześnie nadal prowadzi działalność rolniczą lub stale pracuje w gospodarstwie rolnym, obejmującym obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego, lub w dziale specjalnym,
- 3) nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym,
- 4) nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych,
- 5) kwota należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekracza 2.528 zł.

Zaświadczenie albo oświadczenie, że nie została przekroczona kwota podatku dochodowego, o której mowa w ust. 1 pkt 5, rolnik lub domownik obowiązany jest złożyć w Kasie wraz z oświadczeniem, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, chyba że ten rolnik lub domownik nie prowadził pozarolniczej działalności gospodarczej w poprzednim roku podatkowym (ust. 3).

Zaświadczenie albo oświadczenie, że nie została przekroczona kwota podatku dochodowego, o której mowa w ust. 1 pkt 5, rolnik lub domownik prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą, podlegający ubezpieczeniu, obowiązany jest także złożyć w Kasie do dnia 31 maja każdego roku podatkowego (ust. 4).

Niezachowanie terminu złożenia oświadczenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, jest równoznaczne z ustaniem ubezpieczenia od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności (ust. 5).

Niezłożenie zaświadczenia albo oświadczenia, o których mowa w ust. 4, lub niezachowanie terminu do złożenia tego zaświadczenia albo oświadczenia, jest równoznaczne z ustaniem ubezpieczenia z dniem, do którego rolnik lub domownik obowiązany był złożyć zaświadczenie albo oświadczenie w Kasie, chyba że ten rolnik lub domownik zaprzestał prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w sposób trwały lub okresowy przed upływem terminu na złożenie tego zaświadczenia albo oświadczenia (ust. 6)

Terminy określone w ust. 1 pkt 1 i ust. 4 mogą zostać przywrócone na wniosek zainteresowanego rolnika lub domownika, jeżeli ten rolnik lub domownik udowodni, że niezachowanie terminu nastąpiło wskutek zdarzeń losowych (ust. 7).

W ocenie Sądu I instancji poza sporem pozostawała okoliczność, że P. T., prowadząc działalność gospodarczą od dnia 23.09.2011r., nie złożył w ustawowym terminie oświadczenia o woli kontynuowania ubezpieczenia społecznego rolników. Przy czym zarówno zaskarżona decyzja, jak też wszelkie decyzje, pisma i pouczenia Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego nie były kierowane do niego, lecz do jego małżonki – A. T.. Istota sporu, w ocenie sądu I instancji, sprowadzała się zatem do ustalenia, czy w niniejszej sprawie zachodziły uzasadnione podstawy wyłączenia ubezpieczonego z ubezpieczenia społecznego rolników.

Sąd Okręgowy wskazał, że judykatura Sądu Najwyższego coraz bardziej konsekwentnie odstępuje od rygorystyczno-gramatycznej wykładni art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 20 stycznia 2015 r., I UK 176/14 pochylił się nad kwestią wpływu braku pouczenia rolnika przez organ rentowy o skutkach niedochowania terminów do złożenia stosownych oświadczeń i zaświadczeń, o jakich mowa w art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (i kolejnych ustaw zmieniających ten przepis) dla dalszego podlegania temu ubezpieczeniu przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą. Przypomnił przy tym genezę i istotę regulacji art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz art. 16 ust. 1 pkt 1 i 2 i ust. 3 w związku z art. 6 pkt 1, 2 i 13 tej ww. ustawy, ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu oraz emerytalno-rentowemu podlega z mocy ustawy rolnik (pełnoletnia osoba fizyczna, zamieszkująca i prowadząca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobiście i na własny rachunek, działalność rolniczą jako posiadacz samoistny lub zależny gospodarstwa rolnego obejmującego obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny), jak również domownik rolnika (osoba bliska rolnikowi, która ukończyła 16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie oraz stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy), jeżeli nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu i nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

O podleganiu z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie decyduje więc łączne spełnienie przez rolnika (domownika) wszystkich wyżej wymienionych pozytywnych kryteriów kwalifikacyjnych i niezajście chociażby jednej z negatywnych przesłanek, do których należy między innymi podleganie zainteresowanego innemu ubezpieczeniu społecznemu.

Osobą podlegającą innemu ubezpieczeniu społecznemu jest zaś osoba podlegająca obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych lub objęta przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym. Zatem, a contrario, jeżeli rolnik (domownik) podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu, to nie podlega z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników. Właściwa wykładnia cytowanych przepisów prowadzi do wniosku, że podleganie ubezpieczeniu społecznemu z innego tytułu "wyprzedza" ubezpieczenie rolnicze. Jest to oczywiste, jeśli zważyć, że władza publiczna partycypuje w przeważającej mierze w kosztach tego preferencyjnego (z racji wymiaru składek) systemu.

Dlatego też - jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 marca 2006 r. (P 8/05, OTK-A 2006 Nr 3, poz. 28) - system ubezpieczenia społecznego rolników ma na celu zapewnienie tego ubezpieczenia jednoznacznie określonej grupie społecznej, dla której praca w gospodarstwie rolnym stanowi podstawowe źródło utrzymania. Wyjątek od prymatu podlegania innym ubezpieczeniom społecznym w razie ich zbiegu z ubezpieczeniem

społecznym rolników przewiduje art. 5a ustawy przy czym z unormowania tego nie wynikała reguła pierwszeństwa podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu w przypadku jego zbiegu z innym tytułem ubezpieczenia społecznego, a jedynie możliwość dokonania przez zainteresowanego wyboru systemu ubezpieczenia społecznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2006 r., I UK 172/05, OSNP 2007 nr 3-4, poz. 52). Wybór ten dotyczył tylko sytuacji, gdy dana osoba spełniała jednocześnie przesłanki objęcia rolniczym ubezpieczeniem społecznym i ubezpieczeniem społecznym z racji prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Sąd Okręgowy wskazał również, że w dniu 2 maja 2004 r. weszła w życie ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 91, poz. 873). Aktem tym nadano nowe brzmienie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Przede wszystkim wydłużono okres nieprzerwanego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, uprawniający osobę podejmującą pozarolniczą działalność gospodarczą do wyboru systemu ubezpieczenia społecznego i uzależniono możliwość tego wyboru od formy opodatkowania wspomnianej pozarolniczej działalności gospodarczej. W myśl znowelizowanego ust. 1 powołanego artykułu, rolnik lub domownik, który podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata i rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej opodatkowanej zgodnie z przepisami o zryczałtowanym podatku dochodowym lub rozpoczął współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlegał nadal temu ubezpieczeniu, jeżeli nie był pracownikiem i nie pozostawał w stosunku służbowym. Stosownie do ust. 5 tego artykułu, do dnia 14 lutego każdego roku rolnik lub domownik prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą lub współpracujący przy prowadzeniu tej działalności, podlegający ubezpieczeniu, zobowiązany był po rozliczeniu roku podatkowego złożyć w KRUS zaświadczenie właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku za miniony rok.

Przepis art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, w brzmieniu nadanym aktem nowelizującym z dnia 2 kwietnia 2004 r., obowiązywał tylko w okresie od 2 maja 2004 r. do 23 sierpnia 2005 r., gdyż z dniem 24 sierpnia 2005 r. weszła w życie kolejna ustawa zmieniająca z dnia 1 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 150, poz. 1248). Przepis art. 2 tego aktu uporządkował redakcyjnie określone w art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników zasady dopuszczalności podlegania rolników i domowników rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu w okresie prowadzenia przez nich pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności, uniezależniając możliwość wyboru systemu ubezpieczenia społecznego od formy opodatkowania tej działalności, ale zachowując podstawowe konstrukcje prawne dotychczasowej regulacji tego zagadnienia, między innymi te, które odnoszą się do przesłanki nieprzerwanego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie przez co najmniej 3 lata, złożenia w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oświadczenia o kontynuowaniu tego ubezpieczenia w terminie 14 dni od rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej, udokumentowania kwoty należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za poprzedni rok podatkowy zaświadczeniem właściwego naczelnika urzędu skarbowego, uwarunkowania prawa do korzystania z ubezpieczenia społecznego rolników od płacenia kwoty należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nieprzekraczającej 2.528 złotych oraz ustania ubezpieczenia społecznego rolników z końcem kwartału, w którym rolnik prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą obowiązany był złożyć zaświadczenie urzędu skarbowego o wysokości podatku dochodowego z tego tytułu, a obowiązku tego nie dopełnił.

Sąd Okręgowy zauważył, że w wyrokach z dnia 28 września 2010 r., I UK 94/10 (LEX nr 653669); z dnia 20 marca 2013 r., I UK 556/12, (LEX nr 1438701) oraz z dnia 29 maja 2013 r., I UK 641/12, (LEX nr 1335919) Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na nieproporcjonalność skutku przekroczenia omawianych terminów do rangi samego uchybienia oraz możliwości przywrócenia tychże terminów w razie braku pouczenia rolnika przez organ rentowy o treści obowiązujących w tym zakresie przepisów. Regulacje zawarte w art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników dotyczą konstytucyjnie chronionego prawa podmiotowego do podlegania rolnika, dla którego działalność rolnicza stanowi podstawowe źródło utrzymania, jakim jest także tytuł rolniczego ubezpieczenia społecznego.

Tytuł ten nie powinien być po prostu wygaszany w razie oczywiście niezawinionego, tj. losowego opóźnienia w złożeniu przez rolnika oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia rolniczego albo zaświadczenia właściwego

urzędu skarbowego o kwocie należnego podatku dochodowego za poprzedni rok kalendarzowy od przychodów z pozarolniczej działalności. Takie losowo niezawinione opóźnienie nie niweczy podstaw, celu ani uzasadnienia kontynuowania rolniczego ubezpieczenia społecznego przez rolnika, który uzyskuje niewielkie przychody z działalności pozarolniczej. Usunięcie rolnika z ubezpieczenia rolniczego nie powinno odbywać się przez użycie środków nieproporcjonalnych, które niekonstytucyjnie ingerują w rolniczy tytuł ubezpieczenia społecznego i prowadzą jedynie do "zaciśnięcia pętli zadłużeniowej" w postaci zaległości składkowych z innego (zbiegającego się) tytułu ubezpieczeń społecznych, które mogą doprowadzić rolnika do stanu upadłości finansowej. Rygor ustania z mocy prawa rolniczego tytułu ubezpieczeń społecznych nie może naruszać konstytucyjnej zasady proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP), w przeciwnym razie dochodzi do zastosowania nieproporcjonalnie drastycznej sankcji w zestawieniu z niezawinionym uchybieniem terminów dokonania czynności nieadekwatnie wygaszających rolniczy tytuł ubezpieczeń społecznych. Ze względu na niezdefiniowane w prawie rolniczych ubezpieczeń społecznych pojęcie zdarzeń losowych, które uzasadniają lub usprawiedliwiają złożenie przez rolnika wniosku o przywrócenie terminu do złożenia oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia rolniczego lub zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o kwocie należnego podatku dochodowego za poprzedni rok kalendarzowy od przychodów z pozarolniczej działalności (art. 5a ust. 7 w związku z ust. 1 pkt 1 lub ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników), nie można wykluczyć możliwości udowodnienia przez rolnika, że takim zdarzeniem była usprawiedliwiona w konkretnym przypadku niezajomość skomplikowanych regulacji zbiegu wymienionych tytułów podlegania ubezpieczeniom społecznym i braku identyfikowalnego pouczenia o możliwości i warunkach kontynuowania ubezpieczenia rolniczego (art. 5a ustawy).

W wyroku z dnia 27 listopada 2012 r. (I UK 269/12, OSNP 2013 nr 19-20, poz. 240) Sąd Najwyższy wyraził wprost pogląd, że niezłożenie przez rolnika prowadzącego w dniu 2 maja 2004r. działalność pozarolniczą oświadczenia wyrażającego wolę pozostania w ubezpieczeniu rolniczym nie powodowało ustania obowiązkowego ubezpieczenia rolniczego, jeżeli Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego nie skierowała do niego informacji o znaczeniu prawnym terminu wyznaczonego na dzień 30 września 2004r. i o koniecznych czynnościach wymaganych do pozostania w ubezpieczeniu rolniczym po dniu 1 października 2004 r. (art. 5 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 91, poz. 873 ze zm. w związku z art. 5a ust. 1 i 3 oraz art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jednolity tekst: Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.). W motywach orzeczenia Sąd Najwyższy wskazał zaś, iż stosownie do art. 5 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r., skutek wyłączenia z ubezpieczenia powodowało stwierdzenie opłacenia podatku dochodowego z tytułu działalności rolniczej w 2003 r. wyższego od kwoty 2.528 zł (art. 5 ust. 1 w związku z art. 5a ust. 1 i 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników) oraz niedostarczenie dokumentów tego dotyczących (art. 5 ust. 3 ustawy). Rezultat był w obu wypadkach taki sam, jednak nie można nie dostrzegać istotnej różnicy między źródłami jego przyczyn. Różnica polega na tym, że wyłączenie ze względu na nieprzedstawienie dokumentacji następuje z przyczyn subiektywnych, podczas gdy opłacenie podatku w kwocie wyższej od granicznej powoduje wyłączenie z ubezpieczenia na skutek niespełnienia warunków podlegania ubezpieczeniu rolniczemu. Subiektywną przyczyną nieudokumentowania zasad podatkowych z 2003 r. był często brak po stronie ubezpieczonych świadomości co do zasadniczych zmian reguł ubezpieczenia obowiązujących od dnia 2 maja 2004r. Zaniechania czynności określonych art. 5 ust. 1 ustawy zmieniającej z dnia 2 kwietnia 2004r. na skutek niewiedzy nie można uznawać za wynik niedbałości o własne sprawy. Jej przyczyny można upatrywać przede wszystkim w tym, że o postanowieniach tej ustawy KRUS nie poinformowała ubezpieczonych, chociaż obowiązek taki wynikał z art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Chodzi zaś o obowiązek informacyjny wprowadzony do istniejącego między Kasą a rolnikami stosunku ubezpieczenia społecznego, spełniający standard traktowania pozostających w ubezpieczeniu rolników zgodnie z zasadą zaufania obywateli do Państwa i stanowionego przez nie prawa (art. 2 Konstytucji; por. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 grudnia 1992 r., K 3/92, OTK 1992 Nr 2, poz. 26). Konkludując Sąd Najwyższy stwierdził, że niezłożenie przez rolnika prowadzącego działalność pozarolniczą w dniu 2 maja 2004 r. oświadczenia wyrażającego wolę pozostania w ubezpieczeniu rolniczym nie stało się podstawą ustania obowiązkowego ubezpieczenia rolniczego, jeżeli Kasa nie skierowała do niego informacji o

znaczeniu prawnym terminu wyznaczonego na dzień 30 września 2004 r. i o koniecznych czynnościach wymaganych w związku z pozostaniem w ubezpieczeniu rolniczym po dniu 1 października 2004 r.

Sąd Okręgowy rozpoznający niniejszą sprawę podzielił omówiony kierunek orzecznictwa.

W świetle powyższego Sąd I instancji stwierdził, że zaskarżona decyzja nie ma usprawiedliwionych podstaw prawnych właśnie ze względu na zastosowaną przez organ rentowy radykalnie restrykcyjną wykładnię art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznych rolników, która nie może ograniczać się wyłącznie do reguł interpretacji językowej (gramatycznej), ale powinna uwzględniać rozległy kontekst sytuacyjno-celowościowo-systemowy spornych przypadków, który sprzeciwia się wykluczeniu rolnika z podlegania na ogół wieloletniemu podstawowemu tytułowi rolniczych ubezpieczeń społecznych, dla którego działalność rolnicza stanowi główne źródło utrzymania, a który bez własnej winy uchybił obowiązkowi dokonania wyboru rolniczego tytułu ubezpieczenia społecznego w razie podjęcia pozarolniczej działalności dla uzupełnienia środków utrzymania z rolnictwa, tak jak to miało miejsce w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy stwierdził, że P. T. miał status rolnika, podobnie jak jego żona - zgodnie z definicją zawartą w art. 1 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Z kolei zgodnie z art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy Kasa prowadzi działalność w zakresie informowania ubezpieczonych i świadczeniobiorców o prawach i obowiązkach wynikających z ustawy (...). Analiza akt KRUS doprowadziła Sąd I instancji do wniosku, że wobec ubezpieczonego - rolnika organ rentowy nie wypełniał tego obowiązku. Z niezrozumiałych względów wszelkie decyzje i informacje kierowane były jedynie do A. T., mimo że P. T. również miał status rolnika, a nie domownika. Sąd Okręgowy stwierdził, że zaniechanie ze strony organu rentowego w zakresie wieloletniego braku jakichkolwiek informacji, pouczeń adresowanych do P. T. nie może zostać zaakceptowane.

Jak na to wyżej wskazano kwestia podlegania ubezpieczeniu społecznemu ma zasadnicze znaczenie dla osoby nim objętej, winna zatem mieć ona wiedzę i informacje o okolicznościach mających wpływ na jej status. Nie sposób zaakceptować w związku z tym sytuacji, iż po wielu latach podlegania ubezpieczeniu społecznemu, wnioskodawca zostaje z niego wyłączony i w dodatku decyzja w tym przedmiocie nie jest kierowana do właściwego adresata. Taka praktyka organu rentowego jest, w ocenie Sądu Okręgowego, niezgodna z przywołanymi wyżej przepisami. Dlatego też, zdaniem Sądu, w realiach przedmiotowej sprawy, zaskarżoną decyzję należało zmienić.

Z tego względu, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, iż nie ustało ubezpieczenie społeczne rolników P. T. za okres od 23 września 2011 roku do 29 lutego 2016 roku. Sąd I instancji uznał, że na koszty procesu poniesione przez stronę powodową złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika (zgodnie z art. 98 § 1 i 3 k.p.c.) w kwocie 360 zł - na podstawie § 15 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U.z 2015r.poz.1805).

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wywiódł organ. Wyrokowi zarzucił:

1. Naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 5a ust. 1-7 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników polegające na przyjęciu, że P. T. spełnia warunki określone w tym przepisie, podczas gdy zdaniem organu rentowego w całym spornym okresie tj. od 23.09.2011r. do 29.02.2016r., a co najmniej od dnia 01.06.2013r. do 29.02.2016r. skarżący nie spełniał przesłanek do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przy jednoczesnym prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej bowiem ani on ani jego małżonka jako płatnik składek nie zrealizowali ciężących na nich obowiązków wynikających z treści tego przepisu mimo, że mieli ich pełną świadomość a nadto kwota należnego podatku dochodowego od przychodów z działalności gospodarczej prowadzonej przez skarżącego za 2012r. przekroczyła limit określony przepisami prawa.

2. Naruszenie art. 62 ust. 1 pkt. 4 w zw. z art. 5 i 6 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników poprzez przyjęcie, że organ rentowy nie wywiązał się z obowiązku informacyjnego, o którym mowa w powyższym przepisie bowiem nie wszelkie decyzje i informacje dotyczące podlegania ubezpieczeniu rolniczemu przez P. T. kierowane były jedynie do A.

T., mimo że P. T. podobnie jak żona posiadał status rolnika a nie domownika, podczas gdy ze zgromadzonej w sprawie dokumentacji wynika bezspornie, że w rzeczywistości obowiązek ten został przez organ spełniony kilkakrotnie i w pełnym zakresie, poprzez pouczenia zawarte w doręczanych płatnikowi składek decyzjach w sprawie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przez P. T., bowiem P. T. posiadał status małżonka rolnika natomiast rolnikiem w rozumieniu ustawy posiadającym konto ubezpieczeniowe i nr ewidencyjny w KRUS a zatem i płatnikiem składek za siebie i wszystkich ewentualnie zgłoszonych członków rodziny i domowników (w tym małżonka rolnika) jest A. T. i do niej zgodnie z przepisami prawa kierowane były wszelkie decyzje i informacje dotyczące warunków ubezpieczenia osób zgłoszonych przez nią do KRUS, jako do osoby odpowiedzialnej za regulowania składek na to ubezpieczenie, a nadto jak wynika z zebranego materiału dowodowego, zwłaszcza zeznań skarżących złożonych na rozprawie w dniu 20.12.2016r. - P. T. i A. T. mieli świadomość, że w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej na rolniku i małżonku rolnika ciążą pewne obowiązki a mimo tego zaniechali złożenia przed organem oświadczenia o prowadzeniu przez P. T. działalności gospodarczej oraz corocznych zaświadczeń w sprawie należnego podatku dochodowego od przychodów uzyskiwanych z tej działalności.

3. Sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału wskutek naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie oceny dowodów w sposób niezgodny z zasadami logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, z zupełnym pominięciem dowodu z zeznań strony złożonych na rozprawie w dniu 20.12.2016r. oraz z dokumentu - pisma Urzędu Skarbowego z 12.05.2016r. w sprawie wymiaru podatku od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej potwierdzającego zasadnicze dla sprawy okoliczności tj. fakt przekroczenia przez P. T. kwoty granicznej podatku za 2012r. oraz potwierdzającego to, że zarówno P. T. jak i A. T. mieli świadomość, że na rolnikach prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą ciążą dodatkowe obowiązki. Tymczasem uwzględnienie tych dowodów i prawidłowa ocena ich treści doprowadziłoby do odmiennej, w stosunku do przyjętej przez Sąd, oceny całokształtu materiału dowodowego a w konsekwencji do przyjęcia, że P. T. w spornym okresie nie spełniał przesłanek do objęcia ubezpieczeniem rolniczym na podstawie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Zarzucając powyższe organ wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia w całości oraz oddalenie odwołania, a ewentualnie, z ostrożności procesowej, o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Uzasadniając swe stanowisko KRUS podała, że istotnie decyzje dotyczące sytuacji prawnej P. T. kierowane były nie do niego lecz małżonki - A.T. bowiem to ona a nie skarżący posiada status rolnika/płatnika składek. P. T. posiada zaś status małżonka rolnika i zgodnie z treścią art. 5 ustawy o u.s.r. do małżonka rolnika stosuje się przepisy ustawy dotyczące ubezpieczenia rolnika i świadczeń przysługujących rolnikowi. Natomiast zgodnie z przyjętą w KRUS praktyką wszelkie decyzje dotyczące ubezpieczenia, również te dotyczące współmałżonka i domowników rolnika wystawiane są i doręczane wyłącznie rolnikowi posiadającemu konto ubezpieczeniowe, który jest jednocześnie płatnikiem zobowiązanym do regulowania składek na ubezpieczenie za powyższe osoby.

P. T. oraz A. T. jako płatnik składek za P. T. ale również jako rolnik, który sam także opłacał dodatkowe składki z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, zostali w sposób prawidłowy pouczeni o konieczności informowania organu o okolicznościach mających wpływ na ubezpieczenie rolnicze oraz o warunkach jakie spełnić musi osoba rozpoczynająca prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej. Pouczenie odpowiedniej treści znalazło się m.in. w decyzji z dnia 28.11.2003r. - pkt 1 i 2, w decyzji z dnia 31.05.2006r., czy decyzji z dnia 24.07.2007r. A. T. miała świadomość, że na rolniku rozpoczynającym prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej ciążą pewne obowiązki wynikające z art. 5a ustawy, gdyż sama taką działalność przez pewien czas prowadziła i ze swoich obowiązków wywiązywała się w ustawowo przewidzianych terminach. Organ podniósł, że Sąd Okręgowy nie wziął pod uwagę zeznań A. i P. T. złożonych na rozprawie w dniu 20.12.2016r., z treści których jasno wynikało, że płatnik składek - A. T. otrzymała każdą z adresowanych do niej decyzji dotyczących ubezpieczenia męża. Ona, przy pomocy księgowej zajmowała się całością spraw formalnych dotyczących prowadzonych przez małżonków T. działalności: gospodarczej i rolniczej. Z zeznań skarżącego wprost wynika, że on się tymi sprawami nie interesował, scedował całość spraw związanych z formalną stroną prowadzonej działalności rolniczej i gospodarczej na małżonkę, dając jej niejako

umocowanie do działania w jego interesie. Wiedział, co wprost oświadczył przed sądem I instancji, że żona otrzymuje decyzje dotyczące jego osoby, ale ich nie czytał, nie zapoznawał się z pouczeniami, pozostawiając to żonie, która jedynie przypominała mu o zbliżających się terminach opłaty składek. Organ dodał, że co najistotniejsze, P. T. przyznał, że wiedział, iż prowadzenie działalności gospodarczej jest obwarowane pewnymi obowiązkami tj. miał świadomość, że nie może przekroczyć kwoty granicznej podatku. Oświadczenie podobnej treści co przed sądem I instancji skarżący złożył przed organem rentowym w dniu 01.04.2016r. wskazując, że przez cały sporny okres opłacał składki w KRUS, nie dokonując zgłoszenia prowadzonej działalności, ponieważ nie był świadomy ciężącego na nim obowiązku oraz że był przekonany, że zgłoszenia takiego do KRUS dokona organ właściwej gminy. Tymczasem z zaświadczenia o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej z dnia 14.11.2011r. znak: (...)wynika, że to ZUS Inspektorat w S. został wymieniony przez Urząd Gminy w S. jako instytucja, która otrzyma zaświadczenie. Odpis tego zaświadczenia otrzymał również zainteresowany, zatem miał świadomość, że adresatem dokumentu nie będzie organ, w którym jest on objęty ubezpieczeniem społecznym tj. KRUS PT w S.. KRUS nadmienił, że Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku w żadnej mierze nie odniósł się do powyższych kwestii - zwłaszcza co do treści oświadczenia P. T. z dnia 01.04.2016r. oraz do treści zeznań małżonków złożonych na rozprawie poprzedzającej zamknięcie przewodu sądowego.

W tym miejscu apelujący podkreślił, że adresatem normy zawartej w przepisie art. 5a, 7 czy 16 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, jest osoba znajdująca się w ubezpieczeniu rolniczym a nie organ rentowy. Obowiązująca w naszym systemie prawa zasada znajomości prawa nie pozwala na obarczenie w tym przypadku odpowiedzialnością organu rentowego za brak pouczenia o treści wskazanego przepisu. Ewentualna umiejętność ich odczytania i zastosowania wymaga aktywności związanej z przeciętną należytą dbałością o własne interesy, a brakiem staranności w tym zakresie nie można modyfikować nałożonych ustawowo obowiązków. Organ rentowy zadośćuczynił zatem ciężącemu na nim obowiązkowi informacyjnemu. Zdaniem apelującego pouczenia zawarte we wskazanych wyżej decyzjach były na tyle zrozumiałe, że powodowie przy dołożeniu minimum staranności z łatwością mogli odnieść je do swojej sytuacji, a w razie wątpliwości zasięgnąć szczegółowych informacji w KRUS (podobnie Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 09.01.2013r. sygn. III AUa 633/12, Legalis nr 746429; Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 17.09.2015r. sygn. akt III UZP 1/15 (OSN 4/2016, poz. 46). Obowiązek informacyjny Kasy wynikający z treści przepisu art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie oznacza indywidualnie skonkretyzowanej informacji. Obowiązek ten w niniejszej sprawie był realizowany poprzez standardowe informacje zamieszczane w doręczanych płatnikowi decyzjach, ale też w formie ulotek czy pouczeń zawartych w blankietach służących opłacaniu składek. Nadto należy wskazać, że od wejścia w życie przepisu art. 5a w brzmieniu zbliżonym do aktualnej treści przepisu upłynęło ponad 10 lat i jest to czas wystarczająco długi aby małżonek rolnika zdążył zorientować się w swoich prawach i obowiązkach, zwłaszcza, że drugi ze współmałżonków w tym samym niemal czasie prowadził jednocześnie działalność rolniczą i pozarolniczą działalność gospodarczą.

Organ zaznaczył też, że sama A.T. także nie poinformowała Kasy o podjęciu działalności gospodarczej przez małżonka mimo ciężącego na niej obowiązku wynikającego z treści art. 37 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Gdyby nawet przyjąć za słuszne argumenty Sądu zmierzające do pozostawienia P. T. w ubezpieczeniu rolniczym to brak jest podstaw prawnych do jego dalszego podlegania temu ubezpieczeniu po dniu 30.05.2013r., bowiem jak wynika ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego kwota podatku dochodowego od przychodów z działalności gospodarczej prowadzonej przez skarżącego w roku 2012 wyniosła 4.387 zł, a to oznacza, że przekroczyła kwotę graniczną podatku za 2012r., która zgodnie z obwieszczeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie rocznej kwoty granicznej z dnia 30.04.2012r. (M.P. z 2012r., poz. 274) wynosiła 3.011 zł. Powyższe implikuje wyłączenie skarżącego z ubezpieczenia społecznego rolników co najmniej od dnia 01.06.2013r. z uwagi na niespełnienie łącznie wszystkich przesłanek określonych w art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Jednym z kryteriów warunkujących ubezpieczenie rolnicze dla osób prowadzących jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą jest bowiem wysokość podatku z tytułu tej działalności i fakt przekroczenia kwoty granicznej, określonej ściśle przepisami prawa, każdorazowo implikuje wyłączenie z ubezpieczenia rolniczego z mocy ustawy. Indywidualne pouczenie ubezpieczonego przez organ rentowy o wynikającym z art. 5a obowiązku złożenia w terminie zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku dochodowego od prowadzonej pozarolniczej

działalności gospodarczej nie jest w tym przypadku warunkiem koniecznym skutku w postaci ustania ubezpieczenia społecznego rolników

Następnie skarżący dodał, że Sąd I instancji pominął tę okoliczność, że prowadzona przez P. T. działalność gospodarcza była działalnością dużych rozmiarów ze względu na wysokość osiąganych dochodów. Zgodnie z założeniami art. 5a miał dawać prawo wyboru ubezpieczenia tym rolnikom, którzy działalność gospodarczą traktują jako uzupełnienie swoich przychodów z działalności rolniczej, a działalność gospodarcza ma jedynie charakter subsydiarny, pomocniczy. Trudno tymczasem traktować w ten sposób działalność, z której roczne dochody wyniosły np. w 2012r. około 415.000 zł.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczony oraz zainteresowana wnieśli o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz P. T. zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych.

Odnosząc się do zarzutów apelacji organu rentowego wskazali, że wbrew twierdzeniom Prezesa KRUS w żadnym okresie objętym sporem P. T. nie przekroczył progu podatku dochodowego. Zdaniem ubezpieczonego oraz zainteresowanej założenie, że ubezpieczony miał pełną świadomość ciężących na nim obowiązków związanych z dopełnieniem formalności wynikających z podjęcia działalności gospodarczej, na którym opiera się apelacja, stoi w oczywistej sprzeczności z ustaleniami Sądu i stanowi polemikę z ustaleniami faktycznymi dokonanyymi w ocenie wnioskodawców prawidłowo.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje.

Apelacja organu rentowego okazała się uzasadniona i doprowadziła do postulowanej zmiany zaskarżonego wyroku.

Spór dotyczył podlegania P. T. ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie od dnia 23 września 2011 roku do 29 lutego 2016 roku.

W ocenie Sądu Odwoławczego kwestią zasadniczą w sprawie okazało się ustalenie, czy brak indywidualnego pouczenia ubezpieczonego daje mu taką ochronę, która wyłącza ustanie ubezpieczenia społecznego rolników, mimo zaniechania obowiązku złożenia w terminie informacji o rozpoczęciu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Słusznie zauważył organ, że P. T. prowadzi działalność gospodarczą dużych rozmiarów, o czym świadczą osiągnięte przez niego dochody (przykładowo w 2012 roku - 415 000 zł). W ocenie zaś Sądu Apelacyjnego dobrodziejstwo wykładni nie powinno służyć tym przedsiębiorcom, którzy ze względu na skalę prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej nie powinni nadal pozostać w ubezpieczeniu rolniczym. Wówczas zmiany zapoczątkowane ustawami z 2004 r. oraz z 2005r. w rolniczym ubezpieczeniu społecznym wywołałyby skutek niezamierzony przez ustawodawcę. Spowodowałyby bowiem niepożądaną sytuację, tj. pozostanie w ubezpieczeniu społecznym rolników (opartym na małych składkach i dotacji państwowej) przedsiębiorców prowadzących niemałe firmy. W konsekwencji, tutejszy Sąd, przeciwnie do Sądu Okręgowego, stanął na stanowisku, że dywagacje i spór stron odnośnie kwestii indywidualnego pouczenia ubezpieczonego o obowiązku wynikającym z art. 5a ust. 1 pkt 1 ustawy o u.s.r. nie miały żadnego znaczenia dla ostatecznego rozstrzygnięcia sporu, albowiem KRUS w realiach niniejszej sprawy w ogóle do takiego pouczenia nie był zobowiązany. Nie można bowiem zakładać, że jasne określenie obowiązku w ustawie nie wywołuje skutku bez indywidualnego pouczenia ubezpieczonego o tym obowiązku przez organ rentowy. Obowiązki ustawy nie zależy jednak od indywidualnego poinformowania adresata o wejściu jej w życie, czy o jej zmianie, ani o treści nowych obowiązków z niej wynikających. W tej mierze Sąd Apelacyjny oparł się o argumentację Sądu Najwyższego przedstawioną w uchwale z dnia 17.09.2015r. (III UZP 1/15). Co prawda Sąd Najwyższy rozważał warunek pouczenia ubezpieczonego o obowiązku złożenia zaświadczenia o wysokości podatku jako przesłankę skutku z art. 5a ust. 6 tej ustawy. Jednakże per analogiam można rozważania te uznać za kluczowe także i przy rozstrzygnięciu niniejszej sprawy. Mianowicie Sąd Najwyższy argumentował, że „regulację z art. 5a ustawy o u.s.r. można uznać za całościowo zamkniętą co do warunków ustania ubezpieczenia społecznego rolników. Jeżeli od indywidualnego pouczenia miałyby zależeć regulacja materialnoprawna z art. 5a ust. 6, to i obowiązek pouczenia jako warunek (sine qua non) powinien mieć wyraźne źródło w prawie materialnym. Tam gdzie ustawodawca zastrzega pouczenie ubezpieczonego, tam też

je wyraźnie określa (art. 39a ustawy o u.s.r.; art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS) i tylko w takim zakresie jego brak może rodzić skutki prawne. Ustawodawca odróżnia też pouczenie od poinformowania. Przykładem może być art. 27 ustawy z 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 257, poz. 1726), zgodnie z którym Zakład Ubezpieczeń Społecznych, w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie tej ustawy, miał poinformować osoby pobierające emerytury o obowiązujących, od dnia wejścia w życie ustawy, warunkach pobierania emerytury w przypadku kontynuowania stosunku pracy u pracodawcy, z którym stosunek ten był zawarty przed dniem nabycia prawa do emerytury.”

Ubezpieczony obowiązku pouczenia upatrywał w treści przepisu art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy o u.s.r. Zgodnie z nim, KRUS prowadzi działalność w "zakresie informowania ubezpieczonych i świadczeniobiorców o prawach i obowiązkach wynikających z ustawy oraz propagowania działalności Kasy". Ubezpieczony nie powinien jednak pomijać, iż "informowanie" to nie to samo co "pouczanie" o prawach i obowiązkach wynikających z ustawy. Przepis ten działa w określonym stosunku prawnym (ubezpieczonego i świadczeniobiorcy). Jasno zeń wynika, że ubezpieczeni i świadczeniobiorcy mają prawa i obowiązki wynikające z ustawy, nawet gdy nie są o nich informowani. Organ jedynie informuje o tych prawach i obowiązkach.

Nieuprawnione jest założenie, że na ubezpieczonym nie ciąży obowiązek ustawowy złożenia zaświadczenia, dopóki nie zostanie o nim poinformowany przez KRUS. W cytowanej uchwale SN wskazał wyraźnie, że „w art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy o u.s.r. nie chodzi też tylko o ustawę zmieniającą z 2004 r., ale o wszelkie prawa i obowiązki wynikające z ustawy. Przepis miałby więc inne brzmienie, gdyby zasadna miała być teza, że wejście w życie ustaw z 2004 r. i z 2005 r. zależało od indywidualnego pouczenia adresata o nowych obowiązkach. Gdyby chodziło tylko o ustawę zmieniającą, to wskazana regulacja byłaby zamieszczona w ustawie zmieniającej w przepisach określających jej wejście w życie”. Z tych przyczyn pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w sprawie o sygn. akt I UK 269/12, na którą powołuje się Sąd I instancji, nie może przeważać. Przeciwnie zapatrywanie jest niebezpieczne, gdyż pośrednio akceptuje tezę, że ustawa nie działa, gdy adresat nie jest świadomy jej treści i dowód przeciwny miałby obciążać organ rentowy.

Abstrahując od powyższych rozważań, Sąd Apelacyjny podzielił rozważania apelującego i uznał, że tak z dokumentacji, jak i z zeznań A. i P.t. wynika jednoznacznie, że mieli świadomość obowiązków wynikających z art. 5a ustawy.

Faktem jest, co przyznał sam organ, że decyzje dotyczące sytuacji prawnej P. T. kierowane były nie do niego, lecz małżonki - A.T.. Wynika to z praktyki KRUS, zgodnie z którą wszelkie decyzje dotyczące ubezpieczenia, również te dotyczące współmałżonka i domowników rolnika wystawiane są i doręczane wyłącznie rolnikowi posiadającemu konto ubezpieczeniowe, który jest jednocześnie płatnikiem zobowiązany do regulowania składek na ubezpieczenie za powyższe osoby. Nadto nie umknął uwadze Sądu Odwoławczego także i fakt, że w decyzji z dnia 28.11.2003r. - pkt 1 i 2 znalazło się pouczenie odpowiedniej treści, skierowane wprost do ubezpieczonego indywidualnie wymienionego w treści pisma.

Nadto Sąd Odwoławczy dostrzegł, że P. T. podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników od 2003 roku, a od 2011 roku rozpoczął prowadzenie działalności gospodarczej. Zatem jako przedsiębiorca prowadzący niemalą działalność powinien zdawać sobie sprawę z szeregu obciążających go obowiązków formalnych. Zdaniem Sądu Apelacyjnego pouczenie zawarte we wskazanej wyżej decyzji było na tyle zrozumiałe, że P. T. przy dołożeniu minimum staranności z łatwością mógł odnieść je do swojej sytuacji, a w razie wątpliwości zasięgnąć szczegółowych informacji w KRUS.

Sąd Odwoławczy przyznał także rację organowi, że brak jest podstaw prawnych do podlegania P. T. ubezpieczeniu rolniczemu po dniu 30.05.2013r., bowiem jak wynika ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego kwota podatku dochodowego od przychodów z działalności gospodarczej prowadzonej przez skarżącego w roku 2012 wyniosła 4.387 zł, a to oznacza, że przekroczyła kwotę graniczną podatku za 2012r., która zgodnie z obwieszczeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie rocznej kwoty granicznej z dnia 30.04.2012r. (M.P. z 2012r., poz. 274) wynosiła 3.011 zł.

Sąd Apelacyjny konsekwentnie stoi na stanowisku, że nawet brak indywidualnego pouczenia przez organ rentowy o wynikającym z art. 5a ust. 1 pkt 1 ustawy o u.s.r. obowiązku, nie może prowadzić do uchylenia określonego w tym

przepisie skutku w postaci ustania ubezpieczenia społecznego rolników. Ustawa wyraźnie stanowi: "niezachowanie terminu złożenia oświadczenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, jest równoznaczne z ustaniem ubezpieczenia od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności". W zakresie wymienionych przesłanek ("niezachowanie terminu złożenia oświadczenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1...") ustawa nie wymienia indywidualnego pouczenia ubezpieczonego przez organ rentowy o obowiązku złożenia oświadczenia.

Zastanawiający jest również fakt, że A. T. wiedziała o wyżej wymienionych obowiązkach w związku z prowadzeniem własnej działalności gospodarczej, natomiast w przypadku P. T., który objęty był ubezpieczeniem rolniczym jako małżonek rolnika nie miała już takiej świadomości.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie.

SSO del. Gabriela Horodnicka SSA Beata Górka SSA Barbara Białecka

-Stelmaszczuk